

v vsej monografiji je poglavje, v katerem nam pisatelj prikazuje Zarnika kot poslanca kranjskega deželne zboru. Pa še tu, v jedru vse monografije, je pisec bolj videl svojo nalogo v objavljanju razprav v Kranjskem deželnem zboru po ohranjenih zapiskih, kakor pa nalogo, podati nam Zarnika kot središčno osebnost v kranjski deželni politiki. Namesto sintetične slike slovenskega kulturnega življenja iz druge polovice prejšnjega stoletja, slike, ki jo imamo končno skoraj do podrobnosti že objavljeno v Prijatelju, Lončarju, Erjavcu in drugod, namesto te slike bi nam bil moral Gorše prikazati podrobno analitično osvetljavo Zarnikovega duševnega obraza, njegovega življenja in delovanja med Slovenci. To bi tudi že po samem naslovu z vso pravico pričakovali.

Kar nekako čutimo, da je bilo to delo vzeto med letošnje izdaje Slovenske Maticе iz neke zadrege. Francè Jesenovec.

Aleš Ušeničnik, Izbrani spisi, VI. zvezek. Ljubljana 1940. Založila Jugoslovska knjigarna. Str. 300.

Šesti zvezek je — kot vsi ostali — razčlenjen v tri razdelke. V prvem govori o katoliški renesansi in nasprotnih tokovih, pri čemer je zajel v okvir katoliške renesanse življenje v vesoljni Cerkvi pod papežema Leonom XIII. in Pijem X. ter posebej katoliško renesanso v Sloveniji za škofovanja Missia, v okvir nasprotnih tokov pa — iz naših razmer zlasti vznik liberalizma, težnje »slovenske mladine«, vznik radikalne stranke in Svobodne Misli. Zlasti podrobno je prikazano ogromno delo reformatorja moderne družbe, papeža Leona XIII., ki ga je veliki papež vršil, da bi prerodil svet v krščanstvu; nepregledno je število okrožnic, kjer opominja poglavar Cerkve človeštvo, naj se vrne h krščanstvu: »Aeterni Patris« — o krščanski filozofiji, »Immortale Dei« — o osnovi krščanskih držav, zlasti pa sloveče socialne okrožnice (»Rerum novarum«) itd. Nič manj ni prikazana veličina njegovega naslednika Pija X., ko čudovito na svoj način dopolnjuje delo svojega prednika. Obširen je naslednji oris katoliškega preporoda pri nas, čigar početnik je bil Missia s svojim prizadevanjem za prebuditev katoliške zavesti o narodnostnih, socialnih in političnih vprašanjih, s čimer je seveda naletel na hud odpor pri nasprotnikih, tako da sta se tabora nujno razklala. — Ob Erjavčevem orisu katoliškega gibanja na Slovenskem je nastala polemika o vprašanju območja katoliškega gibanja in o tem, ali je bilo gibanje v orisani dobi katoliško ali ne. — Nasprotni tokovi so posebej označeni ob »Poslanici slovenske mladine«, ki ji ni odrekati dobre volje, sloni pa na zmotnih filozofskih nazorih, zlasti pa so ji zgrešeni ideali vzgoje. Velika skrb za mladino je narekovala avtorju kritiko »Poslanice«, ki sicer ne bi zaslužila resne kritike. Prav tako je zahteval vznik narodne radikalne stranke posebno razpravo, ki jasno dovede do alternative: ali radikalizem vere ali radikalizem nevere. Svobodna misel pa je v vsej prozornosti razgaljena že iz samih pravil, programov in bojnih načrtov te organizacije.

Drugi del obravnava umetnostne probleme. Načelnemu gledanju služijo polemični članki, napisani proti J. Vidmarju, ki se sučejo v glavnem okrog vprašanja vezanosti katoliškega pisatelja po krščanski dogmi in moralki. Iz naših razmer je tudi polemika z Iz. Cankarjem glede smeri Doma in sveta. Od primerov iz svetovne literature pa sta ponatisnjeni razpravi o Zolajevem

Lurdu in Shawovi Sv. Ivani. Prva odkriva predvsem Zolajevo psihološko preračunljivost, dočim je v drugi pisatelj ujet že v krivičnem prikazu Cerkve in sv. Ivane.

V tretjem delu so zbrani literarni zapiski. Ob Breznikovi slovnici razmotriva avtor o metafori in metonimiji, ob Omérzovem prevodu Iliade o heksametru, ob 600 letnici Petrarcoevega rojstva postavlja primeri med njim in Prešernom. Slede kritične opombe k pesniškim zbirkam Aškerca, Župančiča, Medveda, Gregorčiča, Sardenka. Avtorjeva kritika je seveda predvsem idejna, dasi očituje tudi velik umetnostni čut, zato je ostra zlasti nasproti Aškercu, prizanesljivejša nasproti Župančiču, posebno naklonjena pa Medvedu in Sardenku. Od tujih govori o Solovjevu, ob katerem razglablja zlasti o njegovi mistiki, slednjič pa odkriva še pesnika v Leonu XIII. Zbirko končujejo tri »pesmi spoznanja«, to so prevodi sonetov Petrarca, Michelangela in Tassa, ter prevod »molitve« iz zadnjega speva Dantejeve Divine Commedie.

S šestim zvezkom so zaključeni ponatisi posameznih razprav, raztresenih po številnih katoliških revijah in v skoraj petdesetih letnikih. Izbrani so bili za ponatis le najbolj dodelani, predvsem pa najaktualnejši, prav toliko ali še več jih je moralo ostati neponatisjenih. Te našteva poseben seznam ob koncu VI. zvezka. Tudi iz njega — kot že iz dosedanjih šestih zvezkov — se zrcali ne le izredna plodovitost, temveč tudi široka razgledanost pisateljeva po vseh področjih znanosti, zlasti pa njegova vnema v boju za zmago resnice. Tako predstavlja Ušeničnikovo delo neizmeren zaklad, ki je s šestimi zvezki Izbranih spisov postal znova dostopen, vsaj v glavnem.

Zbirka sama pa s tem ni zaključena. Prvim šestim zvezkom sledi nadaljnjih šest, v katerih izidejo v ponatisu še avtorjeva Filozofija, Sociologija in Knjiga o življenju. Če smo bili veseli pred dobrim letom napovedi o prvih šestih zvezkih, ki so zbrali po revijah raztresene razprave, smo nove napovedi veseli še tem bolj, zlasti ker omenjenih avtorjevih del že davno ni več v knjigotrštvu.

J. Rakovec.

John Henry Newman: Gerontijev sen. (The Dream of Gerontius; Der Traum des Gerontius.) 15. zvezek.

Newman: konvertit, učenjak, kardinal nam je znan. Newman pesnik, pesnik-mistik pa je najbrž mnogim pri nas tuj. In vendar je ta »Sen«, ki ga niti Newman sam ni mnogo cenil, ena najoriginalnejših pesnitev XIX. stoletja, pesnitev moža, ki mu je vizija krščanskega razodetja postala živa resnica. O smislu pesnitve bi bilo preveč govoriti: je to pesnitev o res krščanski smrti. A ne o kakšnem posebnem primeru, temveč o krščanski smrti na splošno, saj ima ime Gerontius simboličen pomen: neki star mož. Je to umiranje vsakega človeka, prav tako moje, ki to pišem, kakor tvoje, ki to bereš.

Če je antična umetnost mnogokrat že takšna, da bi nekam kar lahko rekli, da je krščanska, je to zato, ker je »anima humana naturaliter christiana«. Ob Newmanu pa se mi zdi vse dvignjeno, da bi rekel »anima supernaturaliter christiana« (Haecker). Karrer pa je o pesnitvi rekel: Romar ex umbris et imaginibus in veritatem. Vidi se, da je delo pisal teolog, ki je dal splošnemu osebno obliko, kar je zelo redko in zato tako veliko. In še to človek spozna pri tem delu, da mora vsaka krščanska umetnina, da se sploh krščanska imenuje, imeti v sebi moč, da nas dviga k Bogu in navaja k molitvi.